

2. Przestrzeganie przepisów o czasie pracy

A. Kontrole ogólne

Kontrolami ukierunkowanymi na problematykę czasu pracy objęto 547 pracodawców z różnych branż, którzy zatrudniali łącznie 86 tys. pracowników, w tym 33 tys. kobiet oraz 517 młodocianych.

Szczegółowe informacje nt. najczęściej stwierdzanych nieprawidłowości przedstawia wykres.

Najczęściej powtarzającą się nieprawidłowością, podobnie jak w latach poprzednich, było **niezapewnienie pracownikom dnia wolnego** wynikającego z pięciodniowego tygodnia pracy. W praktyce oznacza to, że pracownicy wykonywali pracę przez sześć dni w tygodniu, przy czym praca w szóstym dniu tygodnia była, wbrew obowiązującym przepisom, rekompensowana dodatkowym wynagrodzeniem, a nie dniem wolnym od pracy. Przyczyną tej nieprawidłowości jest zbyt mała liczba zatrudnionych pracowników w stosunku do realnego zapotrzebowania.

Liczne były nieprawidłowości dotyczące ewidencjonowania czasu pracy. W trakcie czynności kontrolnych inspektorzy stwierdzali **nierzetelne prowadzenie ewidencji czasu pracy** (niewykazywanie faktycznej liczby przepracowanych godzin, nieuwzględnianie pracy w porze nocnej, czasu dyżurów pracowniczych).

Częstym uchybieniem było także **nieprawidłowe określanie systemów i rozkładów czasu pracy**, czy okresu rozliczeniowego. Inspektorzy pracy w czasie czynności kontrolnych stwierdzali albo brak odpowiednich zapisów w tym zakresie w regulaminach pracy, albo niezgodność między zapisami regulaminowymi a faktycznie wykonywaną pracą. Nieprawidłowość tego rodzaju ujawniono u 38% kontrolowanych pracodawców.

Kolejna grupa często stwierdzanych naruszeń prawa to **niezapewnienie nieprzerwanego dobowego i tygodniowego odpoczynku**. W przypadku odpoczynku dobowego nieprawidłowości stwierdzono u 32% kontrolowanych pracodawców, natomiast 25% kontrolowanych pracodawców nie zapewniło pracownikom właściwego odpoczynku tygodniowego.

B. Przestrzeganie przepisów o czasie pracy kierowców

Kontrole czasu pracy kierowców przeprowadzono u 193 pracodawców, zatrudniających ogółem ponad 22 tys. pracowników, w tym blisko 3,6 tys. kobiet oraz 82 młodocianych.

W wyniku czynności kontrolnych inspektorzy pracy ujawnili naruszenia prawa polegające przede wszystkim na **nieprawidłowym prowadzeniu dokumentacji czasu pracy** (nieokreślanie systemów czasu pracy, rozkładów czasu pracy i długości okresów rozliczeniowych, nierzetelne prowadzenie ewidencji czasu pracy – niewykazywanie faktycznie przepracowanego czasu pracy). Nieprawidłowe zapisy w regulaminach pracy

stwierdzono u 48% kontrolowanych pracodawców, natomiast ewidencję czasu pracy nierzetelnie prowadziło ponad 50% pracodawców. Skutkiem tego był **brak rekompensat za pracę w godzinach nadliczbowych** – czasem wolnym od pracy lub dodatkowym wynagrodzeniem. Jak ustalili inspektorzy pracy, kierowcy „rekordziści” pracowali po 850 godzin nadliczbowych w roku. Bardzo często występowało – wyjątkowo groźne ze względów bezpieczeństwa – zjawisko skracania 11-godzinnego odpoczynku dobowego („rekordy” to skrócenie odpoczynku o 7 godzin 45 minut).

Pracodawcy jako przyczynę nieprawidłowo prowadzonej ewidencji czasu pracy kierowców wskazują zazwyczaj specyficzny charakter ich pracy (poza siedzibą zakładu). Okoliczność ta nie może w żadnym wypadku zwalniać pracodawców z obowiązku rzetelnego prowadzenia ewidencji czasu pracy oraz stosownego rekompensowania pracownikom ww. pracy. Ustalenia inspektorów PIP jednoznacznie wskazują na dwa szczególnie negatywne zjawiska:

- niewłaściwe używanie tachografów, w celu uniemożliwienia pokazania prawidłowego czasu pracy kierowcy;
- nieinformowanie kierowców o obowiązujących ich przepisach dotyczących czasu pracy.

C. Przestrzeganie przepisów o czasie pracy w bankach

Kontrole czasu pracy w bankach przeprowadzono u 166 pracodawców zatrudniających blisko 50 tys. pracowników, w tym ponad 35 tys. kobiet oraz 9 młodocianych.

Naruszenia prawa, stwierdzone podczas kontroli, polegały przede wszystkim na nierzetelnym prowadzeniu ewidencji czasu pracy – ponad połowa skontrolowanych pracodawców oraz zatrudnianiu pracowników banków bez zachowania zasady przeciętnie pięciodniowego tygodnia pracy – 60% kontrolowanych pracodawców. W toku czynności kontrolnych **inspektorzy pracy wykazywali niejednokrotnie rozbieżności pomiędzy ewidencją czasu pracy a innymi dokumentami wskazującymi na faktyczną liczbę przepracowanych godzin**. Przyczyną takich nieprawidłowości jest zazwyczaj zbyt mała liczba zatrudnionych pracowników w stosunku do rzeczywistego zapotrzebowania na pracę oraz wadliwe rozwiązania organizacyjne.

* * *

Jak już podkreślono, w ocenie inspektorów PIP, podstawową przyczyną naruszeń przepisów o czasie pracy jest **zatrudnianie zbyt małej liczby pracowników w stosunku do realnego zapotrzebowania**. Takie zatrudnianie powoduje obniżenie kosztów ekonomicznych, ale jednocześnie generuje pracę w godzinach nadliczbowych, która zgodnie z obowiązującym systemem prawa pracy nie może mieć charakteru stałego i zaplanowanego; jej polecenie możliwe jest jedynie w razie wyjątkowych i szczególnych potrzeb pracodawcy. Z kontroli wynika ponadto, że w przy-

Wykres 23. Czas pracy – naruszenia przepisów

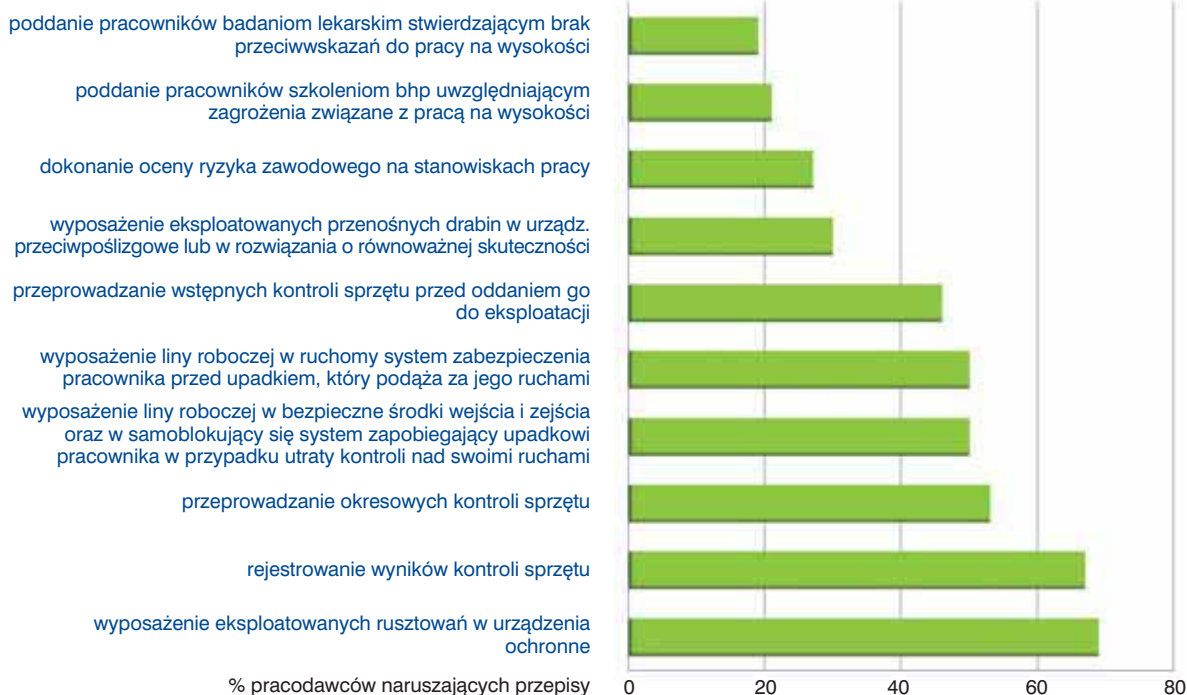
padku wystąpienia nadgodzin – praca taka nie jest w żaden sposób rekompensowana. Z tych przyczyn, również w latach następnych PIP będzie prowadzić kontrole czasu pracy, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ewidencjonowanie i rekompensowanie pracy w godzinach nadliczbowych.

3. Kontrole przestrzegania wymagań minimalnych w odniesieniu do maszyn i urządzeń technicznych (zakłady użytkujące sprzęt do tymczasowej pracy na wysokości)

Kontrole spełniania przez sprzęt do tymczasowej pracy na wysokości (pomosty robocze, wejścia z wykorzystaniem lin, drabiny, rusztowania itp.) minimalnych wymagań dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy przeprowadzono u 501 pracodawców, zatrudniających 35 tys. pracowników. Były to głównie małe i średnie zakłady pracy (od 1 do 9 pracowników

– 44% oraz od 10 do 49 pracowników – 36%). Skontrolowano 1 273 sztuki sprzętu do tymczasowej pracy na wysokości: w tym 22% stanowiły drabiny, 58% – rusztowania, 7% – wejścia z wykorzystaniem lin oraz sprzęt do ustalania pozycji pracownika (uprząże, ławeczki, linowe urządzenia krzeselkowe, zespoły kotwiczące itp.), a 13% – pozostały sprzęt do tymczasowej pracy na wysokości. Podczas kontroli ustalono, że **aż 81% pracodawców eksploatujących rusztowania udostępniło pracownikom sprzęt, który nie spełniał minimalnych wymagań bhp**. Podobnie postąpiło 72% pracodawców eksploatujących wejścia z wykorzystaniem lin i sprzęt do ustalania pozycji pracownika; 62% pracodawców eksploatujących drabiny oraz 39% pracodawców eksploatujących pozostały sprzęt do tymczasowej pracy na wysokości. Większość kontrolowanych pracodawców nie dokonała udokumentowanego przeglądu użytkowanego sprzętu do tymczasowej pracy na wysokości pod względem spełniania minimalnych wymagań (56%) oraz nie dokonała oceny ryzyka zawodowego występującego na stanowiskach, na których jest on użytkowany (73%).

Wykres 24. Spełnianie minimalnych wymagań bhp – sprzęt do tymczasowej pracy na wysokości – naruszenia przepisów

Należy zaznaczyć, że **aż 21% pracodawców dopuściło swoich pracowników do pracy bez wymaganych szkoleń bhp, mimo że z eksploatacją sprzętu do tymczasowej pracy na wysokości wiąże się bardzo duże zagrożenia**.

Ponad połowa skontrolowanego sprzętu do tymczasowej pracy na wysokości (59%) nie spełniała

minimalnych wymagań. Wśród nich najwięcej było rusztowań oraz wejść z wykorzystaniem lin i sprzętu do ustalania pozycji pracownika – odpowiednio 70% i 60%, a stosunkowo najmniej (choć skala zjawiska jest duża) drabin i pozostałego sprzętu do tymczasowej pracy na wysokości – odpowiednio 48% i 30%. Należy zaznaczyć, że doprowadzenie tego sprzętu